

Відомості про авторів

Карамушка Людмила Миколаївна, член-кореспондент НАПН України, доктор психологічних наук, професор, завідувачка лабораторії організаційної та соціальної психології Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України, м. Київ, Україна.

Karamushka, Liudmila Mykolaivna, corresponding member of the NAES of Ukraine, Dr., Prof., Head, Laboratory of organizational and social psychology, G.S.Kostiuk Institute of psychology of the NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

E-mail: LKARAMA01@gmail.com

Креденцер Оксана Валеріївна, кандидат психологічних наук, доцент, старший науковий співробітник лабораторії організаційної та соціальної психології Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України, м. Київ, Україна.

Kredentser, Oksana Valeriivna, PhD, Assoc. Prof., senior researcher, Laboratory of organizational and social psychology, G.S. Kostiuk Institute of psychology of the NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

E-mail: okred278@gmail.com

Терещенко Кіра Володимирівна, кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник лабораторії організаційної та соціальної психології Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України, м. Київ, Україна.

Tereshchenko, Kira Volodymyrivna, PhD, senior researcher, Laboratory of organizational and social psychology, G.S. Kostiuk Institute of psychology of the NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

E-mail: kteresh75@gmail.com

Івкін Володимир Миколайович, кандидат психологічних наук, доцент, старший науковий співробітник лабораторії організаційної та соціальної психології Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України, м. Київ, Україна.

Ivkin, Volodymyr Mykolaiovych, PhD, Assoc. Prof., senior researcher, Laboratory of organizational and social psychology, G.S. Kostiuk Institute of psychology of the NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

E-mail: vivushka808@gmail.com

Лagodзінська Валентина Іванівна, кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник лабораторії організаційної та соціальної психології Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України, м. Київ, Україна.

Lahodzinska, Valentyna Ivanivna, PhD, senior researcher, Laboratory of organizational and social psychology, G.S. Kostiuk Institute of psychology of the NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

E-mail: vlagoda@ukr.net

Ковальчук Олександр Сергійович, науковий співробітник лабораторії організаційної та соціальної психології Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України, м. Київ, Україна.

Kovalchuk, Olexandr Serhiiovych, researcher, Laboratory of organizational and social psychology, G.S. Kostiuk Institute of psychology of the NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

E-mail: kovalchuk_a_c@email.ua

УДК 005.96:334.716

Поплавська А.П.

**РОЛЬ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНИХ ЧИННИКІВ
У ПІДВИЩЕННІ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ
В УМОВАХ ЗМІН**

Поплавська А.П. Роль організаційно-психологічних чинників у підвищенні ефективності діяльності промислових підприємств в умовах змін. У статті проаналізовано підходи до вивчення чинників, які впливають на діяльність промислових підприємств в умовах змін. У рамках економічного підходу чинники розглядаються з точки зору забезпечення стабільної діяльності промислових підприємств за допомогою законодавчих актів, змін у політиці сприяння розвитку різних галузей промисловості. Організаційно-психологічний підхід розглядає чинники з точки зору впливу на розвиток персоналу підприємства, який, у свою чергу, і є відповідальним за стабільність підприємства, коли воно долає різні кризові ситуації в період змін.

Ключові слова: промислові підприємства, економічні чинники, організаційно-психологічні чинники, галузі промисловості, персонал промислового підприємства.

Поплавская А.П. Роль организационно-психологических факторов в повышении эффективности деятельности промышленных предприятий в условиях изменений. В статье проанализированы подходы к изучению факторов, влияющих на деятельность промышленных предприятий в условиях изменений. В рамках экономического подхода факторы рассматриваются с точки зрения обеспечения стабильной деятельности промышленных предприятий при помощи законодательных актов, изменений в политике содействия развитию разных отраслей промышленности. Организационно-психологический подход рассматривает факторы с точки

зрения влияния на развитие персонала предприятия, который, в свою очередь, и является ответственным за стабильность предприятия, когда оно преодолевает кризисные ситуации в период изменений.

Ключевые слова: промышленные предприятия, экономические факторы, организационно-психологические факторы, отрасль промышленности, персонал промышленного предприятия.

Постановка проблеми. Діяльність підприємств є комплексом взаємопов'язаних господарських процесів, що залежать від численних та різноманітних чинників. Ці чинники можуть досить по-різному впливати на життєдіяльність підприємства: одні впливають позитивно, а інші – негативно. Так, спостерігається зворотний зв'язок: негативні чинники можуть дійсно вплинути на ефективність позитивно спрямованих чинників.

Класичний розподіл чинників на зовнішні та внутрішні пояснює, яким чином вони впливають на функціонування підприємства. Якщо зовнішні чинники є об'єктивними, і, власне, підприємство ніяким чином не може на них вплинути, то внутрішні чинники залежать від організації роботи на самому підприємстві.

Важливо виділяти організаційно-психологічні чинники, які стосуються внутрішніх чинників та суттєво впливають на діяльність промислових підприємств в умовах змін.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Аналізу щодо визначення сучасних науково-методичних підходів до класифікації та діагностики чинників впливу на діяльність промислових підприємств в умовах змін приділяли увагу такі українські вчені, як О. Бондарчук [3], П. Гаврилко [5], А. Гриньова [8], А. Гринчуцький [9], Є. Дем'янова [10], О. Ігнатенко [12], Л. Карамушка [13], Ж. Крисько [15], Є. Кузькін [17], Н. Соменкова [25].

Проблеми організації виробництва підприємств та адаптації до мінливих умов функціонування розглядаються в дослідженнях багатьох вчених, таких як: В. Гриньова [8], В. Іванов [11], Ж. Крисько [15], І. Круглов [16], Н. Метеленко [20] та інших. У своїх працях вони досліджують особливості організації виробництва промислових підприємств. Проте, незважаючи на значний доробок науковців, далеко не всі аспекти функціонування підприємств у сучасних мінливих умовах було досліджено, що дає підстави для подальших наукових пошуків у даному напрямку.

Мета дослідження: проаналізувати економічні та організаційно-психологічні чинники, які впливають на функціонування промислових підприємств в умовах змін.

Виклад основного матеріалу і результатів дослідження. В процесі ознайомлення з працями зарубіжних та вітчизняних науковців, з метою визначення чинників, які впливають на перебіг змін на промислових підприємствах різної галузевої спрямованості, ми співвіднесли різні точки зору.

Так, під структурою чинників, які впливають на функціонування підприємств в період змін, на думку П.П. Гаврилко, розуміється «сукупність чинників, поєднання впливу яких дасть змогу завдяки максимальному застосуванню інновацій досягнути високого рівня розвитку того чи іншого виду економічної діяльності для задоволення пріоритетних потреб підприємства» [5].

На думку Є. Кузькіна та Т. Кужди, серед чинників, які впливають на перебіг змін на промисловому підприємстві, визначені наступні [17]:

- законодавчі, які формують правові підстави інноваційного розвитку підприємств в Україні на основі системи законних та підзаконних актів;
- організаційно-управлінські, які впливають через інституційно-управлінські та інституційно-організаційні зміни в період змін;
- фінансово-економічні, які визначають особливості здійснення діяльності підприємств з позицій грошово-кредитних, бюджетно-податкових та амортизаційних важелів у період змін;
- техніко-технологічні, які здійснюють вплив на технічні та технологічні сторони діяльності промислових підприємств;
- соціальні, які відділяють вплив соціальних наслідків розвитку в період змін від впливу багатьох інших чинників;
- екологічні, які визначають вплив технологій, матеріалів, видів енергії на довкілля в процесі діяльності підприємств в період змін;
- гуманітарні, які впливають на діяльність підприємств через ступінь освіченості населення, рівень знань і науки в країні;
- інформаційні, які визначають особливості розвитку підприємств в період змін на основі використання інформаційних ресурсів [17].

О.Я. Ігнатенко розглядає такі стримуючі чинники впровадження інновацій в період змін на промисловому підприємстві, як:

- економічні (недостатня фінансова підтримка держави; нестача власних коштів; великі витрати на нововведення; тривалий термін окупності нововведень; нерозвиненість фінансового ринку і неготовність капіталу до широкого інвестування в інноваційну сферу; складність залучення сторонніх фінансових ресурсів через низьку привабливість української промисловості для інвестування; невизначеність термінів інноваційного процесу; високий економічний ризик; низький платоспроможний попит на продукцію);
- виробничі (брак інформації про ринки збуту; брак інформації про нові технології; несприйнятливості підприємств до нововведень; відсутність можливостей для кооперації з іншими

підприємствами та науковими організаціями; відсутність кваліфікованого управління інноваційними процесами, спрямованого на отримання конкурентних переваг);

- правові (недосконалість інструментів правового регулювання інноваційно-інвестиційної діяльності; відсутність оптимального рівня оподаткування) [12].

Соменкова Н.С. виділяє чинники, що обмежують інноваційно-інвестиційну активність промислових підприємств. Такими чинниками визначено: висока вартість нововведень; низький рівень науково-технічного й технологічного потенціалу; низький рівень взаємодії й кооперації під час розроблення технологічних інновацій; недостатня фінансова підтримка держави; брак власних коштів; дефіцит кваліфікованих кадрів [25].

Такі автори, як Ю.М. Грачова та Л.Г. Соляник, також дають характеристику стримуючих чинників інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств. До них відносять: необхідний розмір інвестицій в інновації; рівень значущості інновацій; рівень ризику інноваційної діяльності; масштаб ефекту від інноваційної діяльності [1].

Крім чинників, які стримують розвиток діяльності промислових підприємств, існують чинники, що стимулюють його.

Так, Т.І. Гордиський визначає такі чинники стимулювання: нормативно-правові, фінансово-економічні (система фінансування інноваційної діяльності; система формування сприятливого економічного середовища в інноваційній сфері) та організаційні (механізм здійснення інноваційної діяльності; формування та реалізація інноваційної політики) [6].

П.П. Гаврилко розрізняє законодавчі, управлінські, економічні, соціальні, фінансові, екологічні, політичні, інформаційні, організаційні, інституційні та гуманітарні чинники впровадження інновацій на підприємстві [5].

Спираючись на аналіз вищезначених підходів щодо класифікації чинників впливу на діяльність промислових підприємств, запропоновано власне бачення характеристики основних груп чинників, які необхідно враховувати у діяльності промислових підприємств у період змін. До них належать:

1. Зовнішні:

- політико-правові (забезпечують правовий базис функціонування підприємств, крім того, вони характеризуються впливом держави на конкурентне середовище промисловості та на політичні погляди менеджменту при прийнятті управлінських рішень);

- інформаційно-комунікативні (відомості про інноваційні розробки, інформація про інвестиційні та інноваційні програми та проекти на підприємствах)

- соціально-психологічні (впливають на систему соціальної підтримки кадрового потенціалу та на споживачів продукції).

2. Внутрішні:

- техніко-економічні (охоплюють систему фінансового забезпечення підприємства на основі інвестування інноваційної діяльності та розробки інновацій, банківське кредитування; страхування інноваційних ризиків; функціонування фінансово-промислових груп; проведення бюджетної політики);

- управлінські (впливають на розвиток інноваційної інфраструктури, кадрову політику та систему управління промислових підприємств);

- організаційно-психологічні (тип організаційної структури підприємства, підходи до управління промисловим підприємством, стилі управління, методи управління персоналом, розвиток персоналу підприємства, елементи корпоративної культури, соціально-психологічний клімат, можливості кар'єрного просування).

У процесі дослідження проблематики управління змінами на промислових підприємствах ми плануємо вивчити всі вищезначені організаційно-психологічні чинники, але **завданням** даного теоретичного **дослідження** є розглянути місце і роль таких організаційно-психологічних чинників у діяльності промислового підприємства, як: розвиток персоналу підприємства в умовах змін та елементи організаційної культури промислового підприємства.

1. Розвиток персоналу підприємства в умовах змін.

Промислове підприємство, яке бажає досягти стійкого розвитку, повинне постійно вносити зміни у функціонування системи управління персоналом, оскільки персонал є найважливішим ресурсом організації.

Прихильники концепції першочергового розвитку персоналу підприємства вважають, що персонал, як глобальний капітал, повинен розвиватись одночасно з фізичним, природним та соціальним капіталом [1].

Вирішити питання розвитку соціального капіталу на промисловому підприємстві можливо шляхом забезпечення соціального благополуччя, високої культури працівників, їхньої дисциплінованості, чесності, високого самоконтролю, зростання людського капіталу. Це стає можливим за рахунок збільшення затрат підприємства на підтримку здоров'я, підвищення освітнього та професійного рівня працівників.

Таким чином, навчання та підвищення кваліфікації персоналу повинно вплинути на стабільну та успішну роботу промислового підприємства.

Стабільність роботи персоналу підприємства на сучасному етапі визначає його конкурентоспроможність та стабільність. Персонал підприємства повинен характеризуватись високим професіоналізмом, відповідальним ставленням до справи, розумінням та прийняттям місії підприємства, а на формування всіх цих якостей впливає відповідна корпоративна культура.

2. Елементи корпоративної культури.

Елементи корпоративної культури формують стійку до зовнішніх впливів та внутрішніх змін систему взаємодії всередині підприємства. По-перше необхідно враховувати наступні принципи корпоративної культури:

- створення системи найму, навчання та стимулювання персоналу, завдяки якій працівники будуть розділяти цілі організації, які, в свою чергу, мотивуватимуть працівників на певні досягнення;
- постійне підвищення професійного рівня топ-менеджерів та менеджерів середньої ланки, а також інших працівників;
- організація безперервного обміну інформацією між працівниками для формування уявлень про стан підприємства та зміни ситуацій у режимі реального часу;
- розподіл влади та делегування працівникам повноважень, необхідних для оперативного та адекватного вирішення проблемної ситуації;
- поєднання командної роботи з особистою відповідальністю для досягнення поставлених цілей;
- постійний аналіз ситуації та розробка програм швидкого реагування на кризові ситуації [24].

Висновки. В цій статті ми проаналізували певні чинники як економічного, так і організаційно-психологічного змісту. Підсумовуючи результати теоретичного дослідження, можна зробити висновок про те, що науковці, розглядаючи проблему функціонування промислових підприємств в період змін, віддають перевагу ролі економічних чинників. Але з упевненістю можна сказати, що організаційно-психологічні чинники мають не менше, а, можливо, в критичних ситуаціях і більше значення щодо їх вирішення.

Перспективи подальших досліджень. Необхідно зауважити, що ми розглянули лише деякі організаційно-психологічні чинники, що, на нашу думку, можуть значно впливати на хід виробничих процесів в умовах змін. Подальше вивчення організаційно-психологічних чинників плануємо продовжити в наступних наукових публікаціях.

Список використаних джерел

1. Антикризисное управление : [учебное пособие] / под ред. Э. М. Короткова. – М. : ИНФРА-М, 2005. – 432 с.
2. Білошкурська Н.В. Моделі адаптивної поведінки та їх роль у формуванні економічної безпеки підприємства / Н.В. Білошкурська // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 12 (114). – С. 101–104.
3. Бондарчук О.І. Соціально-психологічні основи особистісного розвитку керівників загальноосвітніх навчальних закладів у професійній діяльності : монографія Олена Іванівна Бондарчук. – К. : Наук. світ, 2008. – 318 с.
4. Васильков В. Г. Організація виробництва : [навч. посіб.] / В. Г. Васильков – К. : КНЕУ, 2003. – 524 с.
5. Гаврилко П.П. Фактори інноваційного розвитку промисловості [Електронний ресурс] / П.П. Гаврилко. А.В. Колодійчук, В.М. Черторижський. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/chem_biol/nvntu/21_11/201_Gaw.pdf
6. Городиський Т.І. Інноваційний потенціал: фактори впливу / Т.І. Городиський // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2007. – Вип. 17.2. – С. 276–284.
7. Герасимчук В.Г. Наскільки успішно виступатимуть інноваційні зміни «локомотивом» економічного зростання в Україні? / В.Г. Герасимчук // Вісник національного університету водного господарства та природокористування. Економіка : зб. наук. праць. – Рівне : НУВГП, 2008. – Вип. 4 (44). – Ч. 5. – С. 186–199.
8. Гриньова В.М. Організація виробництва : підручник / В.М. Гриньова, М.М. Салун. – К. : Знання, 2009. – 582 с.
9. Гринчуцький В.І. Економіка підприємства : навч. посібник / В.І. Гринчуцький, Е.Т. Карапетян, Б.В. Погрішук. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 304 с.
10. Дем'янова Є.В. Організація управління адаптацією на машинобудівних підприємствах : дис. ... канд. економ. наук за спец. 08.00.04 – економіка і управління підприємствами / Є.В. Дем'янова. – Луганськ, 2011.
11. Іванов В.Б. Потенціал підприємства : науково-метод. посіб. / В.Б. Іванов, О.М. Кохась, С.М. Хмелевський. – К. : Кондор, 2009. – 300 с.
12. Ігнатенко О.Я. Стимулювання інноваційного розвитку промислових підприємств [Електронний ресурс] / О.Я. Ігнатенко. – Режим доступу : <http://www.masters.donntu.edu.ua/2008/fem/ignatenko/library/st1.htm>
13. Карамушка Л.М. “Прогресивні” та “консервативні” типи організаційної культури: порівняльний аналіз організаційної культури загальноосвітніх навчальних закладів традиційного та інноваційного типів / Л.М. Карамушка, А.М. Шевченко // Актуальні проблеми психології: Організаційна психологія. Економічна психологія. Соціальна психологія : зб. наук. праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України / за ред. С.Д. Максименка, Л.М. Карамушки. – К.-Алчевськ : ЛАДО, 2014. – Т. 1. – Вип. 40. – С. 15–20.
14. Карамушко Н.А. Фактори впливу на науково-технічний й інноваційний розвиток підприємств АПК [Електронний ресурс] / Н.А. Карамушко. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Cher/2011_1/Karamushko.pdf
15. Крисько Ж. Адаптація підприємства до змін зовнішнього середовища через механізм реструктуризації / Ж. Крисько // Галицький економічний вісник. – 2009. – № 2. – С. 38–42.

16. Круглов І.В. Організація виробництва на підприємствах машинобудування України : автореф. ... канд. економ. наук за спеціальністю 08.06.01 : Економіка підприємства і організація виробництва. / І.В. Круглов ; Інститут економіки промисловості НАН України. – Донецьк, 2000.
17. Кузькин Є.Ю. Обґрунтування взаємозв'язку стійкості та стабільності економічних систем промислових підприємств у контексті їх адаптації до зовнішнього середовища [Електронний ресурс] / Є.Ю. Кузькин. – Режим доступу : <http://eprints.kname.edu.ua>
18. Лысенко Ю.Г. Экономическая кибернетика : учебное пособие. – [изд. 2-е] / под. ред. д-ра экон. наук, проф. Ю.Г. Лысенко ; Донецкий национальный университет / Ю.Г. Лысенко, П.В. Егоров, Г.С. Овечко, В.Н. Тимохин. – Донецк : ООО «Юго-Восток, Лтд», 2003. – 516 с.
19. Малихіна Я.А. Вплив факторів зовнішнього середовища на діяльність ВНЗ / Я.А. Малихіна // Проблеми сучасної педагогічної освіти. Педагогіка і психологія. – 2013. – Вип. 39(3). – С. 221–227.
20. Метеленко Н.Г. Внутрішній господарський механізм ефективного функціонування промислових підприємств: теорія, практика, перспективи : монографія / Н.Г. Метеленко. – Запоріжжя : КПУ, 2010. – 480 с.
21. Метеленко Н.Г. Організація управління промисловим підприємством у контексті економічної безпеки [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1840>
22. Осовська Г.В. Основи менеджменту : [навч. посібник, для студентів вищих навчальних закладів] / Г.В. Осовська – К. : «Кондор», 2006. – 664 с.
23. Реструктуризація підприємств і компаній : справочное пособие / [И.И. Мазур, В.Д. Шапиро и др. ; под. ред. И.И. Мазура]. – М. : Высшая школа, 2000. – 587 с.
24. Роль корпоративної культури в забезпеченні ефективного управління і переходу к устойчивому развитию компании // Проблемы современной экономики. – 2009. – № 1 (29). – 234 с.
25. Соменкова Н.С. Формирование стратегии инновационного развития промышленного предприятия / Н.С. Соменкова // Экономика и финансы: вестник Нижегородского университета им. Н.И. Лобачевского – 2008. – № 1. – С. 160–162.
26. Фатхутдинов Р.А. Управление конкурентоспособности организации : учеб. пособие / Р.А. Фатхутдинов. – М. : Изд-во ЭКСМО, 2004. – 544 с.
27. Чорний А.В. Вплив зовнішнього середовища на внутрішню динаміку виробництва на підприємстві [Електронний ресурс] / А.В. Чорний, А.С. Цікал. – Режим доступу : http://www.bsfa.edu.ua/PDF5/chornyj_tsikal_tezy.pdf
28. Ячменьова В.М. Сутність понять «адаптація» та «адаптивність» / В.М. Ячменьова // Вісник Національного університету «Львівська Політехніка». – 2010. – №684. – С. 346–353.

Spysok vykorystanykh dzherel

1. Antikrizisnoe upravlenie : [uchebnoe posobie] / pod red. Je. M. Korotkova. – М. : INFRA-M, 2005. – 432 s.
2. Biloshkurska N.V. Modeli adaptivnoi povedinky ta yikh rol u formuvanni ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva / N.V. Biloshkurska // Aktualni problemy ekonomiky. – 2010. – № 12 (114). – С. 101–104.
3. Bondarchuk O.I. Sotsialno-psykholohichni osnovy osobystisnoho rozvytku kerivnykiv zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv u profesiinii diialnosti : monohrafiia Olena Ivanivna Bondarchuk. – К. : Nauk. svit, 2008. – 318 s.
4. Vasylykov V. H. Orhanizatsiia vyrobnytstva : [navch. posib.] / V. H. Vasylykov – К. : KNEU, 2003. – 524 s.
5. Havrylko P.P. Faktory innovatsiinoho rozvytku promyslovosti [Elektronnyi resurs] / P.P. Havrylko. A.V. Kolodiichuk, V.M. Chertoryzhskiy. – Rezhym dostupu : http://www.nbu.gov.ua/portal/chem_biol/nvntu/21_11/201_Gaw.pdf
6. Horodyskyi T.I. Innovatsiyni potentsial: faktory vplyvu / T.I. Horodyskyi // Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy : zb. nauk.-tekh. prats. – Lviv : RVV NLTU Ukrainy. – 2007. – Vyp. 17.2. – С. 276–284.
7. Herasymchuk V.H. Naskilky uspishno vystupatyut innovatsiyni zminy «lokomotyvom» ekonomichnoho zrostantia v Ukraini? / V.H. Herasymchuk // Visnyk natsionalnoho universytetu vodnoho hospodarstva ta pryrodokorystuvannia. Ekonomika : zb. nauk. prats. – Rivne : NUVHP, 2008. – Vyp. 4 (44). – Ch. 5. – С. 186–199.
8. Hrynova V.M. Orhanizatsiia vyrobnytstva : pidruchnyk / V.M. Hrynova, M.M. Salun. – К. : Znannia, 2009. – 582 s.
9. Hrynychtskyi V.I. Ekonomika pidpriemstva : navch. posibnyk / V.I. Hrynychtskyi, E.T. Karapetian, B.V. Pohrishchuk. – К. : Tsentр uchbovoi literatury, 2010. – 304 s.
10. Demianova Ye.V. Orhanizatsiia upravlinnia adaptatsiiei na mashynobudivnykh pidpriemstvakh : dys. ... kand. ekonom. nauk za spets. 08.00.04 – ekonomika i upravlinnia pidpriemstvamy / Ye.V. Demianova. – Luhansk, 2011.
11. Ivanov V.B. Potentsial pidpriemstva : naukovy-metod. posib. / V.B. Ivanov, O.M. Kokhas, S.M. Khmelevskiy. – К. : Kondor, 2009. – 300 s.
12. Ihnatenko O.Ia. Stymuliuвання innovatsiinoho rozvytku promyslovykh pidpriemstv [Elektronnyi resurs] / O.Ia. Ihnatenko. – Rezhym dostupu : <http://www.masters.donntu.edu.ua/2008/fem/ignatenko/library/st1.htm>
13. Karamushka L.M. “Prohresyvni” ta “konservatyvni” typy orhanizatsiinoi kultury: porivnialnyi analiz orhanizatsiinoi kultury zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv tradytsiinoho ta innovatsiinoho typiv / L.M. Karamushka, A.M. Shevchenko // Aktualni problemy psykholohii: Orhanizatsiina psykholohiia. Ekonomichna psykholohiia. Sotsialna psykholohiia : zb. nauk. prats Instytutu psykholohii imeni H.S. Kostiuka NAPN Ukrainy / za red. S.D. Maksymenka, L.M. Karamushky. – К.-Alchevsk : LADO, 2014. – Т. 1. – Vyp. 40. – С. 15–20.
14. Karamushko N.A. Faktory vplyvu na naukovy-tekhnichnyi y innovatsiyni rozvytok pidpriemstv APK [Elektronnyi resurs] / N.A. Karamushko. – Rezhym dostupu : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Cher/2011_1/Karamushko.pdf
15. Krysko Zh. Adaptatsiia pidpriemstva do zmin zovnishnoho seredovyscha cherez mekhanizm restrukturyzatsii / Zh. Krysko // Halytskyi ekonomichnyi visnyk. – 2009. – № 2. – С. 38–42.
16. Kruhlov I.V. Orhanizatsiia vyrobnytstva na pidpriemstvakh mashynobuduvannia Ukrainy : avtoref. ... k. e. n. za spetsialnistiu 08.06.01 – Ekonomika pidpriemstva i orhanizatsiia vyrobnytstva. / I.V. Kruhlov ; Instytut ekonomiky promyslovosti NAN Ukrainy. – Donetsk, 2000.
17. Kuzkyn Ye.Iu. Obgruntuвання взаємозв'язку стійкості та стабільності економічних систем промислових підприємств у контексті їх адаптації до зовнішнього середовища [Elektronnyi resurs] / Ye.Iu. Kuzkin. – Rezhym dostupu : <http://eprints.kname.edu.ua>

18. Lysenko Ju.G. Jekonomicheskaja kibernetika : uchebnoe posobie. – [izd. 2-e] / pod. red. d-ra jekon. nauk, prof. Ju.G. Lysenko ; Doneckij nacional'nyj universitet / Ju.G. Lysenko, P.V. Egorov, G.S. Ovechko, V.N. Timohin. – Doneck : ООО «Jugo-Vostok, Ltd», 2003. – 516 s.
19. Malykhina Ya.A. Vplyv faktoriv zovnishnoho seredovyshcha na diialnist VNZ / Ya.A. Malykhina // Problemy suchasnoi pedahohichnoi osvity. Pedahohika i psykholohiia. – 2013. – Vyp. 39(3). – S. 221–227.
20. Metelenko N.H. Vnutrishnii hospodarskyi mekhanizm efektyvnoho funkcionuvannia promyslovykh pidpryiemstv: teorii, praktyka, perspektyvy : monohrafiia / N.H. Metelenko. – Zaporizhzhia : KPU, 2010. – 480 s.
21. Metelenko N.H. Orhanizatsiia upravlinnia promyslovym pidpryiemstvom u konteksti ekonomichnoi bezpeky [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1840>
22. Osovska H.V. Osnovy menedzhmentu : [navch. posibnyk, dlia studentiv vyshchyykh navchalnykh zakladiv] / H.V. Osovska – K.: «Kondor», 2006. – 664 s.
23. Restrukturizatsiia predpriatij i kompanij : spravochnoe posobie / [I.I. Mazur, V.D. Shapiro i dr. ; pod. red. I.I. Mazura]. – M. : Vysshaja shkola, 2000. – 587 s.
24. Rol' korporativnoj kul'tury v obespechenii jeffektivnoho upravlenija i perehoda k ustojchivomu razvitiju kompanii // Problemy sovremennoj jekonomiki. – 2009. – № 1 (29). – 234 s.
25. Somenkova N.S. Formirovanie strategii innovacionnogo razvitija promyshlennogo predpriatija / N.S. Somenkova // Jekonomika i finansy: vestnik Nizhegorodskogo universiteta im. N.I. Lobachevskogo – 2008. – № 1. – S. 160–162.
26. Fathutdinov R.A. Upravlenie konkurentosposobnosti organizatsii : ucheb. posobie / R.A. Fathutdinov. – M. : Izd-vo JeKSMO, 2004. – 544 s.
26. Fatkhutdinov R.A. Upravlenye konkurentosposobnosti orhanyzatsyy : ucheb. posobyе / R.A. Fatkhutdinov. – M. : Yzd-vo ЭKSMO, 2004. – 544 s.
27. Chornyi A.V. Vplyv zovnishnoho seredovyshcha na vnutrishniu dynamiku vyrobnytstva na pidpryiemstvi [Elektronnyi resurs] / A.V. Chornyi, A.S. Tsikal. – Rezhym dostupu : http://www.bsfa.edu.ua/PDF5/chornyj_tsikal_tezy.pdf
28. Iachmenova V.M. Sutnist poniat «adaptatsiia» ta «adaptyvnist» / V.M. Yachmenova // Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska Politehnika». – 2010. – №684. – S. 346–353.

Poplavskaya, A.P. The role of organizational and psychological factors in increasing the efficiency of industrial enterprises in a changing environment. The article analyzes different approaches to the study of factors in the work of industrial enterprises in conditions of change. From the perspective of the economic approach, the factors are considered in terms of ensuring the stable operation of industrial enterprises through legislative acts and policies promoting various industries. From the perspective of the organizational-psychological approach, the factors are considered in terms of the development of the personnel of the industrial enterprise, who, in turn, is responsible for the stability of the industrial enterprise in crisis situations during the period of change.

When investigating the problems of change management in industrial enterprises, the author analyzes the relevant literature for the organizational-psychological factors that increase the efficiency of industrial enterprises in a changing environment, in particular the role of the enterprise personnel and some elements of the organizational culture of the industrial enterprise.

The author also discusses some economic and organizational-psychological factors. It is concluded that, although the majority of the researchers note the greater role of economic factors than organizational-psychological factors in the work of industrial enterprises in the period of change, in some situations, especially in critical ones, organizational-psychological factors are of great significance.

Key words: industrial enterprises, economic factors, organizational and psychological factors, industry, personnel of industrial enterprise.

Відомості про автора

Поплавська Анжеліка Петрівна, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології Запорізького національного університету, м. Запоріжжя, Україна.

Poplavskaya, Anzhelika Petrivna, PhD (Psychology), Associate Professor, Department of Psychology, Zaporizhzhya National University, Zaporozhye, Ukraine.

E-mail: poplavska-lika@ukr.net

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-8665-6582>

УДК 925:159.913-05

Примачок Л.Л.

ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ

Примачок Л.Л. Функціональний аспект професійного становлення особистості. В статті проаналізовано особливості професійного становлення особистості в парадигмі наукових підходів – процесуального, результативного, змістового та особистісно зорієнтованого, окреслено чинники професійного становлення особистості, описано результати проведеного пілотного дослідження, в якому брали участь як студенти, так і вже працюючі професіонали, та зроблено висновки щодо функціонального аспекту професійного становлення фахівця.

Зазначено, що функціональний аспект професійного становлення, з одного боку, зводиться до формування певних якостей та властивостей, які суспільство вважає обов'язковими для члена даної професійної спільноти, а, з іншого – ці якості визначаються самою людиною або соціальною групою щодо кожного зі своїх